

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
БЕЛОРУССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра русского языка

РАГЕЛЬ Ксения Игоревна

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ СЕМАНТИЗАЦИЯ ОНИМОВ В
МЕМУАРНОМ ТЕКСТЕ (НА МАТЕРИАЛЕ МЕМУАРНЫХ
ПРОИЗВЕДЕНИЙ Н. Я. МАНДЕЛЬШТАМ И Э. Г. ГЕРШТЕЙН)

Аннотация к магистерской диссертации
специальность 1-21 80 11 «Языкознание»

Научный руководитель:
доктор филологических наук,
профессор Т. Н. Волынец
Рецензент: кандидат
филологических наук,
доцент Е. Е. Долбик

Минск, 2021

РЕФЕРАТ

Магистерская диссертация состоит из введения, трех глав, заключения, списка использованной литературы (101 источник) и двенадцати таблиц. Объем основного текста работы – 98 листов (из общих 112).

Ключевые слова: ИМЯ СОБСТВЕННОЕ; МЕМУАРНЫЙ ТЕКСТ; ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ СЕМАНТИЗАЦИЯ; ПЕРВИЧНАЯ НОМИНАЦИЯ; ВТОРИЧНАЯ НОМИНАЦИЯ; ПРЕДИКАТИВНАЯ КОНСТРУКЦИЯ.

Цель работы – выявить и охарактеризовать языковые средства, используемые в мемуарах Н. Я. Мандельштам и Э. Г. Герштейн для функциональной семантизации имен собственных *О. Мандельштам* и *А. Ахматова*; установить сходства и различия в процессе семантизации имен собственных в текстах указанных выше мемуаристов.

Методы исследования: метод сплошной выборки языкового материала, системно-описательный метод; метод контекстуального анализа; метод качественной и количественной оценки языковых фактов; сопоставительный метод.

Актуальность работы обусловлена: 1) необходимостью расширения и углубления научных представлений о функционировании имен собственных в тексте; 2) отсутствием специальных лингвистических исследований, посвящённых анализу функциональной семантизации онимов в мемуарной литературе в целом и в произведениях Н. Я. Мандельштам и Э. Г. Герштейн в частности.

Объект исследования – языковые единицы, используемые авторами мемуаров для функциональной семантизации имен собственных *Осип Мандельштам* и *Анна Ахматова*.

Предмет исследования – структурно-семантические и функциональные характеристики языковых единиц, группирующихся в мемуарных текстах Н. Я. Мандельштам и Э. Г. Герштейн вокруг онимов *Осип Мандельштам* и *Анна Ахматова*.

Результаты проведенного исследования: установлены основные способы семантизации онимов *Осип Мандельштам* и *Анна Ахматова*; выявлены и систематизированы (в зависимости от структуры) языковые единицы, участвующие в процессе функциональной семантизации исследуемых нами онимов; определены актуальные для каждого онима процессуальные и атрибутивные характеристики, с помощью которых формируется их семантическое содержание в тексте мемуаров; выявлены и объяснены отличия в процессе семантизации онимов *Осип Мандельштам* и *Анна Ахматова* в текстах Н. Я. Мандельштам и Э. Г. Герштейн.

Практическая значимость исследования заключается в возможности использования его результатов в учебной (при изучении курсов «Ономастика» или «Лингвостилистический анализ текста») и научно-исследовательской деятельности (при разработке теоретических и практических вопросов, связанных с функционированием имен собственных в тексте).

Научная новизна. В работе рассмотрен процесс семантизации онимов *Осип Мандельштам* и *Анна Ахматова* в мемуарных текстах Н. Я. Мандельштам и Э. Г. Герштейн; выявлены первичные и вторичные номинации данных лиц, установлены языковые средства (от лексемы до мини-контекста), группирующиеся вокруг онимов *Осип Мандельштам* и *Анна Ахматова* и формирующие их контекстуальное содержание; выявлены отличительные особенности процесса семантизации онимов в текстах указанных мемуаристов.

РЭФЕРАТ

Магістарская дысертацыя складаецца з уводзінаў, трох глаў, заключэння, спіса выкарыстанай літаратуры (101 крыніца) і дванаццаці табліц. Аб'ём асноўнага тэксту працы – 98 старонак (з агульных 112).

Ключавыя словы: УЛАСНАЕ ІМЯ; МЕМУАРНЫ ТЭКСТ; ФУНКЦЫЯНАЛЬНАЯ СЕМАНТЫЗАЦЫЯ; ПЕРШАСНАЯ НАМІНАЦЫЯ; ДРУГАСНАЯ НАМІНАЦЫЯ; ПРЭДЫКАТЫЎНАЯ КАНСТРУКЦЫЯ.

Мэта працы – выявіць і ахарактарызаваць моўныя сродкі, якія выкарыстоўваюцца ў мемуарах Н. Я. Мандэльштам і Э. Г. Герштэйн для функцыянальнай семантызацыі ўласных імёнаў *О. Мандэльштам* і *А. Ахматава*; усталяваць падабенства і адрозненні ў працэсе семантызацыі ўласных імёнаў у тэкстах названых вышэй мемуарыстаў.

Метады даследавання: метады суцэльны выбаркі моўнага матэрыялу, сістэмна-апісальны метады; метады кантэкстуальнага аналізу; метады якаснай і колькаснай ацэнкі моўных фактаў; супастаўляльны метады.

Аktуальнасць працы абумоўлена: 1) неабходнасцю пашырэння і паглыблення навуковых уяўленняў аб функцыянаванні ўласных імёнаў у тэксце; 2) адсутнасцю спецыяльных лінгвістычных даследаванняў, прысвечаных аналізу функцыянальнай семантызацыі онімаў у мемуарнай літаратуры ў цэлым і ў творах Н. Я. Мандэльштам і Э. Г. Герштэйн у прыватнасці.

Аб'ект даследавання – моўныя адзінкі, якія выкарыстоўваюцца аўтарамі мемуараў для функцыянальнай семантызацыі ўласных імёнаў *Vocin Мандэльштам* і *Ганна Ахматава*.

Прадмет даследавання – структурна-семантычныя і функцыянальныя характарыстыкі моўных адзінак, якія групуюцца вакол онімаў *Vocin Мандэльштам* і *Ганна Ахматава* ў мемуарных тэкстах Н. Я. Мандэльштам і Э. Г. Герштэйн.

Вынікі праведзенага даследавання: выяўлены асноўныя спосабы семантызацыі онімаў *Vocin Мандэльштам* і *Ганна Ахматава*; выяўлены і сістэматызаваны (у залежнасці ад структуры) моўныя адзінкі, якія ўдзельнічаюць у працэсе функцыянальнай семантызацыі пэўных онімаў; вызначаны актуальныя для кожнага оніма працэсуальныя і атрыбутыўныя характарыстыкі, з дапамогай якіх фарміруецца іх семантычны змест у тэксце мемуараў; выяўлены і растлумачаны адрозненні ў працэсе семантызацыі онімаў *Vocin Мандэльштам* і *Ганна Ахматава* ў тэкстах Н. Я. Мандэльштам і Э. Г. Герштэйн.

Практычная значнасць даследавання заключаецца ў магчымасці выкарыстання яго вынікаў у вучэбнай (пры вывучэнні курсаў "Анамастыка" або

"Лінгвастылістычны аналіз тэксту") і навукова-даследчай дзейнасці (пры распрацоўцы тэарэтычных і практычных пытанняў, звязаных з функцыянаваннем уласных імёнаў у тэксце).

Навуковая навізна. У працы разгледжаны працэс семантызацыі онімаў *Vosin Мандэлыштам* і *Ганна Ахматава* ў мемуарных тэкстах Н. Я. Мандэлыштам і Э. Г. Герштэйн; выяўлены першасныя і другасныя намінацыі дадзеных асоб, устаноўлены моўныя сродкі (ад лексемы да міні-кантэксту), якія групуюцца вакол онімаў *Vosin Мандэлыштам* і *Ганна Ахматава* і фармуюць іх кантэкстуальны змест; выяўлены адметныя асаблівасці працэсу семантызацыі онімаў ў тэкстах названых мемуарыстаў.

ABSTRACT

The master's thesis consists of an introduction, three chapters, a conclusion, a list of references (101 sources) and twelve tables. The amount of work is 98 pages (out of a total of 112).

Keywords: PROPER NAME; MEMOIR TEXT; FUNCTION SEMANTIZATION; PRIMARY NOMINATION; SECONDARY NOMINATION; PREDICATIVE CONSTRUCTION.

The purpose of the master's work – to identify and describe the linguistic means used in the memoirs of N. Y. Mandelstam and E. G. Gerstein for the functional semantics of proper names *O. Mandelstam* and *A. Akhmatova*; to establish similarities and differences in the process of semantization of proper names in the texts of the memoirists.

Research methods: the method of continuous sampling of language material, the system-descriptive method; the method of contextual analysis; the method of qualitative and quantitative assessment of language facts; the comparative method.

The relevance of the work is caused by: 1) the need to expand and deepen scientific ideas about the functioning of proper names in the text; 2) the lack of special linguistic studies devoted to the analysis of the functional semantization of onyms in the memoir literature in general and in the books of N. Y. Mandelstam and E. G. Gerstein in particular.

Object of research – the language units used by the authors of the memoirs for the functional semantization of proper names *Osip Mandelstam* and *Anna Akhmatova*.

Subject of the research – the structural-semantic and functional characteristics of the linguistic units grouped in the memoir texts of N. Y. Mandelstam and E. G. Gerstein around the onyms *Osip Mandelstam* and *Anna Akhmatova*.

The results of the conducted research: the main ways of semantization the onyms *Osip Mandelstam* and *Anna Akhmatova* were established; they were identified and systematized (depending on the structure) language units involved in the process of functional semantisation of the onyms; the procedural and attributive characteristics relevant for each onym were determined; the differences in the process of semantization of the onyms *Osip Mandelstam* and *Anna Akhmatova* in the texts of N. Y. Mandelstam and E. G. Gerstein were identified and explained.

The practical significance of the research lies in the possibility of using its results in educational (when studying the courses "Onomastics" or "Linguo-stylistic analysis of the text") and research activities (when developing theoretical and practical issues related to the functioning of proper names in the text).

Scientific novelty. The paper considers the process of semantization the onyms *Osip Mandelstam* and *Anna Akhmatova* in the memoir texts of N. Y. Mandelstam

and E. G. Gerstein; identifies the primary and secondary nominations of these persons, identifies the language means (from lexemes to mini-context) grouped around the onyms *Osip Mandelstam* and *Anna Akhmatova* and forms their contextual content; identifies the distinctive features of the process of semantization onyms in the texts of these memoirists.